

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De Iurisdictionis præscriptione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

Aymon in d. num. 37. idem latius in princ. 4. part. num. 99. & seq. Quo fit, vt manifestus fuerit lapsus Boerij hac in re, dum contrariam sententiam existimat communem esse.

Secundo illud, ni fallor, certissimi iuris est, in illis casibus specialibus, quos Imperator in d. l. vlt. tradit, aduersus principem necessariam esse centenariam prescriptionem, nec minorem sufficere: quo in sensu accipienda est gl. in d. §. vi autem lex. cum his auctoribus, quorum paulo ante post eam meminimus: etenim si ciuitati in illis casibus ius hoc datum est, maiori aut saltem eadem ratione, idem principi datum esse censendum erit. Et prater Ang. & alios modo citatos, hanc sententiam tenuerunt Bar. in l. omnibus. ff. de diuers. & tempo. prescript. Alber. & Imol. in l. quamuis. ff. de vsucap. Abb. in c. cum nobis. colum. pen. de prescript. Ang. in §. res fisci. institut. de vsucap. Socin. in cons. 86. colum. vltim. vers. Quinto hac conclusio. lib. 1. Aym. in dict. 4. part. e. absolutis. numer. 40.

Tertio in his rebus & bonis, que fisco principis, vel ratione criminis, aut ob vectigal non solum, similiue causa deferuntur, opinor non esse necessariam centenariam prescriptionem: sed eam sufficere, quae in prima specie a nobis superius tradita fuit. Quod ex Bartol. in d. l. in omnibus. & his, quorum modo meminimus, palam deducitur. Qui denique in hoc tractatu de prescriptionibus expressim distinguunt casus in d. l. vlt. nominatos, ab his rebus, quae principis fisco ex lege deferuntur.

Quarto, ex praemissis deducitur, extra casus in d. l. vlt. ab Imperatore nominatos, principē eiusque fiseum minime gaudere centenaria prescriptione: sed tempus quadraginta annorum regulariter ad prescribendum aduersus principem sufficere, l. omnes. C. de prescript. 30. vel 40. annorum. nisi aliud lege Regia, aliave constitutione speciatim cautum fuerit. Quod colligitur ab his, que in hac vltima quatuor assertionibus distincta resolutione adnotabimus: & probat optime Aymon in d. cap. absolutis. n. 40. & sequentibus. quem legito ad interpretationem d. l. vltim. Sic extra casus in d. l. vlt. nominatos aduersus ciuitates quadragenaria prescriptio sufficit, & necessaria est, ex d. l. omnes. idque adnotarunt Alex. consil. 16. num. 24. lib. 5. Aretin. consil. 154. col. vlt. Balb. de prescript. 3. part. 5. part. principalis. q. 1. Regia l. 7. tit. 29. partit. 3. adde l. 4. & 5. tit. 28. ead. part. atque omnino legito Roderic. Zuarez allegat. 15. Quamuis glo. Angel. Bald. & alij in vniuersum responderint, aduersus principem saecularem non esse admittendam prescriptionem minorem centenaria: sicuti nec contra Romanam Ecclesiam quam opin. reprobant Henric. in cap. si diligenti. de prescript. & Guid. Pap. quest. 416. qui post Henric. colum. vlt. extra casus d. l. vltim. quae quadragenariam prescriptionem aduersus principem regulariter exigit.

16 Vltima species de his rebus agit, quae principis proprię sunt: non tamen ea princeps habet iure principatus: sed vt priuatus: quippe qui ea habuerit, priusquam princeps esset: vel ea iure priuato acquisierit. Et certe in his rebus aduersus principem admittitur prescriptio ea, quae aduersus priuatum iure est admittenda, secundum Bald. in l. 2. in princ. C. communia. de vsucap. cuius opinionem pluribus comprobatur Aym. in d. 4. part. de antiquit. tempor. cap. absolutis. n. 33. & 34. presertim ex gl. in cap. possessiones. 16 q. 4. quae voluit, res patrimoniales clericorum prescribi eo tempore, quo res laicorū prescribuntur: cum non gaudeant priuilegio rerū Ecclesiarū: cuius gl. opinionem frequentissimo interpretum suffragio probatam sequitur Rom. sing. 451. Salic. & Iaf. in d. auctent. quas actiones. ad fin. eiusque & nos meminimus lib. 1. variar. resolut. ca. 4. n. 3. tamen si Guid. Pap. in d. q. 416. in his rebus prescribendis, quae princeps vt priuatus obtinet, necessariam esse asserueret quadraginta annorum prescriptionem, post Henric. in d. c. si diligenti. colum. vltim. ex d. l. omnes. Horum verò sententia omnino referenda est ad ea bona, quae per principem iure & titulo principatus possidentur: liceat ea non sit principibus propria iure supremę dignitatis: cum possent & a quolibet priuato possideri, & acquiri: sicuti superius distinximus penultima specie.

§. TERTIVS.

De iurisdictionis prescriptione.

S V M M A R I A.

- 1 Iurisdictione & mixtum imperium prescriptione possunt acquiri.
- 2 Consuetudo & prescriptio differunt.

- 3 Iurisdictione, merum & mixtum imperium in praedictum principis non acquiratur minori tempore, quam eo, cuius initium memoriam dominum excedit.
- 4 Regia constitutio vltima, tit. 13. lib. 3. ord. de prescriptione iurisdictionis emanauit.
- 5 Iurisdictione in praedictum inferioris a principe prescribitur tempore vltimo.
- 6 Late discutitur differentia inter prescriptionem immemorabilem, & centenariam.
- 7 Quo pacto probatur immemorabilis prescriptio.
- 8 Testes in probatione prescriptionis immemorabilis quales esse debeant. Et in intellectu Taurina constitutionis.
- 9 Quomodo probetur centenaria prescriptio.
- 10 An sit satis ad probationem centenariae, quod immemorabilis legitime probetur.

DE iurisdictione autem, an ea possit requiri prescriptione frequentissime controuertitur: actandem omnium consensu receptum est, merum, mixtum imperium iurisdictionem criminalem & civilem prescriptione acquiri posse. Hanc opinionem probauerunt Bart. in l. 1. §. denique. ff. de aquis quotiānā & assius. atque inibi Imol. & Rom. Bald. in l. 1. C. de emancipat. liber. Panorm. col. 4. & ibi omnes, in cap. cum contrahat. de foro compet. Bart. Alberic. & alij, in l. imperium. ff. de iurisdictione omn. iudic. vbi Iafon praeter ceteris num. 20. fatetur, hanc opinionem communem esse: idem asseuerat Balb. de prescript. 5. part. princ. 2. part. quest. 3. Nam in citandis huiusce partis authoribus minime immorabor: quippe qui videam ab alijs id negotium diligenter expeditum esse: & deinde, quia dubio procul certissimum esse opinor, hanc opinionem communem esse: cuius item meminit Ioan. Lup. in cap. per vestras. 2. nota. §. l. num. 27. ex antiquiorib. Oldr. consil. 254. lac. a Bello visu in quib. de defensorib. ciuit. §. nullam.

Pro huius opinionis probatione adducitur text. in c. de resagabili. §. excessus. de offic. ordin. & in c. cum coningat. de foro compet. & in l. viuos. C. de diuers. offic. lib. 1. ubi tamē de consuetudine mentio fit, nō de prescriptione. Etenim consuetudo iurisdictionis dare potest gl. in cap. quomo. de offic. ord. l. vlt. C. de emancipat. liber. glossa in cap. conuictus. 9. q. 3. glossa Bartol. & Doct. minime Iaf. n. 43. in l. morem. ff. de iurisdictione omn. iudic. idem Iaf. in l. 3. num. 34. ff. de acquirend. possess. text. & inibi latē Felin. in cap. audiui. de prescript. Balb. in tract. de prescript. 2. part. col. 7. Rochus Curt. in cap. vlt. de consuet. folio paruo 17. colum. 4. non ex hoc necessario deducitur, idem dicendum esse de prescriptione: cum multifaria consuetudo & prescriptio differant, quemadmodum tradidit gl. Panorm. & alij communiter, praeterim Rochus fol. 44. in d. cap. vlt. de consuetud. Francisc. Balb. de prescript. 1. part. q. 10. Abb. & Doct. in cap. cum ecclesia. de caus. possess. & propria. omnium latissimē Aymon. Saul. de antiquit. tempor. 4. part. in princ. Potissimum verò discrimen est, quod consuetudo ex communis & promiscuo vsu ius constituit, & acquirit omnibus eius regionis aut populi ciuibus, nec alicui specialiter prodest, nec nocet. vnde nec certus est aliquis, qui prescribat, nec contra quem prescribitur. At prescriptio certum vsum habet illius, qui prescribit, & eique vtilitatem & ius priuatum acquirit: deinde contra quemdam priuatum instituitur, & dirigitur ad eius priuatum incommodum: sicuti eleganter explicant Abbas & Cardin. quest. 8. in d. d. cap. vltim. Corne. consil. 268. colum. 5. lib. 4. Aymon. in d. 4. part. de antiquit. tempor. 7. differentia. n. 21. Dec. consil. 134. col. fin. vnde si quis priuatus aduersus aliquam vniuersitatem quicquam vsu temporis quaeferit, haec erit vera prescriptio. Sic vbi vniuersitas e contrariū quid per vsum induxerit contra priuatum: eadem ratione prescriptio dicitur. Item si vniuersitas aduersus aliam vniuersitatem ius pascendi intra illius limites acquirere tentat: erit prescriptio propria. Quod si vsu promiscuo duarum vrbiū vicinarum inductum fuerit, vt absque vlla distinctione vtriusque oppidi agri sint compascui, & communis pascua vicinis & oppidanis: haec verò consuetudo dicitur. Hinc ipse infero, probari omnino iurisdictionem acquiri posse prescriptione in locis paulo ante citatis. Nam etsi inibi fiat mentio consuetudinis: profecto illa consuetudo proprius & aptius prescriptio dicitur. Sed praeter haec communis sententia Doctorum in d. l. imperium. plane deducitur ex ea resolutione, quam tradidi proximo §. vltima eius parte. Etenim vtunque iurisdictione, merum & mixtum imperium ad principē pertineant, ea prescriptione acquiri posse, satis manifestum fecimus: omnia illa suprema recognitione, quae per subditum prescribi non potest. Igitur constitutissimum fit, iurisdictionem civilem & criminalem, merum ac mixtum imperium, sicut & alia, quae principibus propria sunt, & ad Principē pertinet, prescriptione acquiri posse.

riposse. An vero sit necessaria Principis scientia, id constat ex his, quæ notauimus in hac 2. part. in princip. num. 8. & sequen. Et hæc vera sunt, tamen l. 6. tit. 29. part. 3. expressim voluerit, iurisdictionem erit interpretanda iuxta eam resolutionem, quæ paulo post tradetur.

De tempore autem ad iurisdictionis præscriptionem, vel ad meri & mixti imperij acquisitionem satis controvertitur inter vtriusque Juris interpretes. Ego verò id conabor efficere, vt huius questionis & nodi expedita sit dissolutio. Et imprimis illud obseruandum, quod iam semel in proximo §. adnotauimus, iurisdictionis meri & mixti imperij, si multumque iurium quasi possessionem potius habere causam continuam, quam discontinuam, iuxta Bartol. sententiam, continui iura personis ipsius competentia retinentur continuo animo: ideoque hæc in parte tractandum non est de tempore, cuius initium memoriam hominum excedat, ea ratione, quod quasi possessio discontinua sit & tempus hoc requiratur, secundum glof. & communem, in l. seru. tutes. in 4. ff. de seruit. cum hic detur quasi possessio continua sicuti in specie adnotarunt Bald. in l. x. c. de emancip. liber. num. 20. & in d. l. imperium. in rep. num. 13. & in cons. 439. lib. 3. Anchar. consil. 142. num. 21. & alij pleriq; frequentissime. His deniq; prænotatis sit prima conclusio.

Merum imperium, aut iurisdic. cum aduersus Principem præscribenda est, inque præiudicium Principis, cui iure cõpetit, non minori tempore acquiritur, quam eo, cuius initium memoriam hominum excedat, vel quadragenario, titulo tamen præmissõ. Hæc assertio duas habet partes, quarum prior probatur ex eo, quod merum imperium plura contineat, quæ ad supremam Principis dignitatem speciali quodam iure pertinent. Quorum acquisitio necessaria exigit tempus illud, cuius initium memoriam hominum excedat, ut super quibusdam §. præterea. de verb. signific. vel quadraginta annorum, præmissõ titulo sicuti tradidimus §. præcedenti num. 8. & seruis species. reliqua vero, quæ ad iurisdictionem causarum criminalium, & ciuilium attinent, ita propria Principis sunt, vt nemini conueniant, nec competere, præterquam ipsi Principi valeant: in quibus presumptio Principi suffragatur, ac ceteris aduersatur omnino. Nã iurisdic. tota ipsius Principis est, nec sine ipsius mandato per aliquem exerceri potest, l. 1. ff. de const. princip. notat. Doct. in l. 1. ad fin. ff. de iurisdic. om. iudic. And. de Her. in proelio constitutionum Neapolitan. & ibi Matth. de Afflic. q. 3. Reg. l. 1. & 2. in. 1. l. 3. ord. vnde iure ordinario, & iuris maxima præsumptione intra totius regni limites iurisdic. Regis est ita quidem, vt ciuitatis, ac populis, nobilibusque quacunque dignitate præditis obliet hæc iuris presumptio, quæ Regi patrociniatur: atque ideo in præscribenda iurisdictione, eaq; acquirenda obseruanda est constitutio text. in c. 1. de præscript. lib. 6. cuius lib. 1. variat. resolut. d. 17. num. 7. mentionem fecimus. Ex quibus & posterior conclusio pars satis est confirmata: ac deniq; sententia coru probata, qui existimant, merum imperium aduersus Principem non posse præscribi aliter, quam per tempus, cuius initium memoriam hominum excedat. Quod Paul. Castr. adnotauit in d. l. imperium. col. vlt. & alij passim item obseruarunt. Qui tamen hoc intelligunt circa ea, quæ Principi reseruata sunt in priuilegium dignitatis: quod nemini dubium esse potest, per c. super quibusdam. de verb. sign. cuius nos sepius memimus. Sed ipse latiore constitui assertionem: ex qua oportet ad præscribendam quacunque iurisdictionem aduersus Principem, eius quasi possessorem, necessaria fore tempora, quæ continentur expressim in c. 1. de præscript. in 6. ea quidem ratione, quod iure communi & regio præsumptio sit maxima, quæ dicitur, iurisdictionem Principis esse, nec ad alium absq; Principis permissione posse pertinere. vnde presumptio, quod iam satis adnotui, Principi suffragatur, ceteris vero contraria est. idemq; sentit Ioan. Lup. in c. per vestras. de donat. 2. notat. §. 1. num. 43. est & pulchra l. 4. tit. 1. l. 2. [hodie l. 2. tit. 1. 4.] & l. 8. tit. 1. 4. l. 3. ordin. quæ expressim asserit, quoad iurisdictionem ciuilem & criminalem iuris communis, præsumptionem regi patrocinari: ceteris autem contrariam esse.

Hinc deniq; examinanda est regia constitutio ab Alfonso Rege Compluti condita, & Ra. Casaris l. 386. tit. 27. l. 2. quæ refertur lib. 3. ordin. l. 3. vlt. [hodie lib. 1. tit. 15. lib. 4.] cuius tres ipse constituit partes. Prima etenim satis euidenter probat,

iurisdictionem ciuilem criminalem posse acquiri per nobiles, aliosque eam proprio nomine exercetes per tempus, cuius initium hominum memoriam excedat, etiam si titulus aliquis huius iurisdictionis & vsus minime probatus fuerit: qua in parte Regia lex dicitur, quod nos modo aliter auiamus, iurisdictionem ciuilem vel criminalem non posse acquiri minori tempore, quam sit illud, cuius initium memoriam hominum excedit. Igitur sat ex ea lege constat, id statutum fuisse propter præsumptionem iuris communis, quæ regi propitia est, aliis vero refragatur: ideoque tanti temporis vsus necessarius est: cui quidem constitutioni adimplatur hæc prima conclusio: & præterea Paul. Castr. theoricæ in d. l. imperium. col. vlt. quæ habet, non posse minori tempore, quam eo, cuius initium memoriam hominum excedit, præscribi ea, quæ absque Principis concessione exerceri nõ possunt. l. hoc iure. §. dicitur aqua. ff. de aqua quorid. & aestiua. Sic & Bald. in d. l. imperium. in rep. nu. 13. asserit, merum vel mixtum imperium non posse acquiri contra Principem in eius præiudicium, aliter quam per tempus, quod appellant immemorabile. Idem post Guliel. de Cuneo tenet ibi Alber. nu. 40. atque ita hanc opinionem, quæ eadem est cum prima conclusione, asserit communem esse Gaspar Lusitan in d. l. imperium col. 38. Imo in specie Cur. iun. consil. 147. nu. 26. ostendit, communem esse opinionem: quod nec mixtum imperium, nec simplex iurisdic. præscribatur minori tempore, quam eo, cuius initium memoriam hominum excedit. Eadem tamen ratione in specie constitutionis Regiæ sufficeret loco immemorialis præscriptionis quadraginta ann. vsus cuius titulo eius, qui concedere eum vsus poterat text. in d. c. x. de præscript. in 6. Secunda pars Regiæ legis probat, iurisdictionem criminalem posse præscribi etiam contra Principem, & in eius præiudicium centenaria præscriptione, nõ minori. Hæc vero decisio deduci potuit à Nouella Iustiniani in auih. quas actiones. C. de sacros. eccles. qua sancitum est, non esse admittendam contra Romanã ecclesiam præscriptionem minorem cetenaria, quam & ad præscriptionem iurisdictionis Bal. inducit in l. 2. C. de seruit. & aqua. q. 6. n. 25. idemq; priuilegium habere Principem sæcularem adnotarunt quidam: quorum opinio fuit examinata in §. præcedenti. n. 9. Tertia legis Regiæ pars statuit, præscribi posse iurisdictionem ciuilem aduersus regem quadraginta annorum vsu: & hoc quidem forsitan deductum est à l. omnes. C. de præscript. 30. vel. 40. ann. superest tamen explicare, quænam sit differentia inter primam & vltimas legis regie partes: siquidem prima ad præscriptionem iurisdictionis ciuilis & criminalis simul exigit tempus, cuius initium memoriam hominum excedat. Sed vere, ni ego fallor, prima pars tractat de iurisdictione ante illius legis constitutionem per nobiles aliosque priuatos obtenta in aliquot ciuitatibus & villis, atque oppidis, quæ possederant. Vltima verò pars, quæ de cetenaria & quadragenaria præscriptionibus agit, tantum loquitur de iurisdictione post eam legem acquirenda, statuens, quoniam tempore in posterum iurisdic. acquiratur: atque hic sensus constare videtur ex verbis d. l. vlt. & euidentius ex d. l. 2. tit. 27. apud veteres Alfonso leges. Quod si discrimen istud non placuerit lectori, oportebit profecto inquirere, an in præscriptionibus illis centenaria & quadragenaria sit necessarius titulus, saltè vt is allegetur sicuti Ioa. Lup. sentit. in d. §. 1. n. 43. Quasi ea sit potissima differentia, quod in priori legis parte sufficiat immemorialis præscriptio, in posteriori vero loco huius immemorialis sit necessaria centu vel quadraginta annorum præscriptio, titulo saltè allegato: qui alioqui probatus est in quadragenaria præscriptione, quæ iure communi immemorialis defectu supplet, iuxta c. 1. de præscript. in 6. sed hæc expediatur inferius, cum materiã tituli, & differentias inter centenariam atque immemorabilem præscriptiones tractabimus. Quibus adde omnino l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinat. [hodie l. 3. tit. 10. lib. 5.] vers. secunda conclusio. Iurisdic. in præiudicium alicuius priuati, ac contra priuatum, non contra Principem tempore ordinario, quo 5 alia iura præscribuntur, acquiritur. Hæc vero conclusio satis manifesta est, cum nulla detur ratio, quæ maius tempus exigat in præscribenda iurisdictione aduersus priuatum, quam quod exigitur in præscribendis ceteris iuribus incorporalibus. sic sane video fere apud omnes præsertim iuniores, hanc assertionem certam esse, in d. l. imperium. Eandemque sequuntur, & probant Bald. consil. 439. lib. 3. idem in l. 1. num. 18. C. de emancip. liber. Anch. consil. 142. num. 12. Alex. consil. 16. n. 27. lib. 5. qui hanc opinionem fatetur communem esse, idem

non extare, non tamen per centum annorum quasi possessionem probaretur præscriptio temporis, cuius initium memoriam hominum excedat. unde, ni fallor, centenaria possessio sufficiens non erit ad probationem huius quasi possessio sufficiens appellamus. Alioquin præscriptio dicendum esset, parem fore centenariam præscriptioem huic immemoriali, quod falsum est, & constat præscriptioem huic immemoriali, præsertim ex cap. 1. de præscript. in 6. et his, que prænotauimus, præsertim ex cap. 1. de præscript. in 6. quod deducitur, immemorialem præscriptioem procedere, & obtinere absque titulo, imo eam tituli vim habere, ita ut, & obtinere absque titulo sit necessaria, secundum consuetudinem, ut nec allegatio tituli sit necessaria, secundum consuetudinem, in d. cap. 1. gloss. & Doct. in verb. non extat. in cap. super quibuslibet de verborum significat. Frederic. consil. 277. Iason. in l. si certis annis de verborum significat. quorum opinio communis est, & vera, quoniam præscriptio iure temporis hoc in iudicium deducitur, quemadmodum explicat post alios Aymon in 4. part. de antiquitat. tempor. cap. absolutissimum. 49. idemque ipse adnotat lib. 1. tit. 1. de præscript. cap. absolutissimum. 49. At præscriptio centenaria titulum requirit, ubi præsumptio iuris communis est contra præscriptioem: in qua quidem specie immemorialis præscriptioem: sola absque tituli allegatione sufficiens est, sicuti in d. cap. 1. probatur. Quo fit, ut si aduersus probationem huius immemorialis præscriptioem probetur certum quasi possessioem: initium, idque vitiosum, etiam ultra centum annos ad die motæ litis, exclusa sit præscriptioem immemorialis vis, quod sensu Ioan. Andr. in cap. 1. ad fin. de præscript. in 6. Et hæc quidem vera esse censeo, etiam si Cynus in l. 2. de seruit. et aqua questione. 10. & Bald. ibi. Cypoll. de seruit. verb. præd. cap. 19. Bald. de præscript. 2. part. 3. part. princip. questione. 6. colum. 6. & Carol. in consuetud. Parisiens. §. 5. numer. 63. teneant, tempus immemoriale esse idem, quod centum annorum, quo in loco addit Carol. hanc sententiam communem esse, contra Card. & Felin.

Præscriptio autem centenaria probatur variis modis, etiam si difficillima sit eius probatio. Etenim probari poterit per instrumenta, ut Abb. in d. cap. cum nobis. de præscript. 2. col. Scribitur, siquidem possessio per instrumentum quandoque probatur nempe si de traditione rei sit confecta scriptura, l. 2. & ibi gloss. C. de acquir. possess. notant Alexan. & alij in l. præd. ff. eod. tit. Sic de constituto constat per scripturam, sicuti adnotatur ab omnibus in l. quod meo. ff. de acquir. possess. item potest probatio possessioem ad perpetuam rei memoriam fieri, & in scripta redigi, & quoniam frequenter ut lit. non contest.

Imo & testibus probari poterit centum annorum quasi possessio, atque ita præscriptio, cum testis testificari iure valeat de his, quæ ante pubertatem viderit. Etenim valet eius testimonium, cum eo tempore, quo testificatur, iam pubes sit, licet actus, cuius testimonium perhibet, ante pubertatem eius contigerit, quod gloss. in cap. relatum. 37. d. ff. in 2. §. de iur. iur. ff. de testam. §. 1. ff. de testam. alia in §. testis. Instit. de testam. Quæ in hunc sensum communi omnium Doctorum sententia, & in iudicio accipiuntur in d. §. 1. ubi Aretin. Felin. in cap. vlt. de sentent. excommunicat. Dec. in l. 2. §. vlt. de reg. iur. hanc opinionem fatentur communem esse. Que licet à Decio improbetur, habet maximam autoritatem, & probationem à textu in l. noxiem. §. instrumentorum. ff. de verborum significat. ubi seruus factus liber, testimonium perhibet de his, quæ cum esset seruus, vidit. lex item Regia 9. tit. 16. part. 3. expressim hanc communem opinionem veram esse probat, cui accedit, quod cum dicto & testimonio solius Romani Pontificis credendum sit, cap. cum à nobis. de testib. id verum est etiam in his, quæ Romanus Pontifex vidit ante summum Pontificatum, gloss. in cap. 1. de renunciat. & in cap. ad Apostolica. in verb. promissum. de re iud. c. 6. Roman. singul. 126. Felin. in cap. sicut. de sentent. excomm. Aretin. in d. cap. cum à nobis. 2. col. & inibi Fel. quibus suffragatur text. in c. querelam. de elect. cap. cum olim. in prin. de privileg. & in clem. 1. de reliquijs & vener. Sanct. Cardin. in clem. 1. de probat.

Non obstat text. in §. testes. Instit. de testam. quo probatur, in testamentis non admitti testes impuberes tempore testamenti, tamen si testimonium perhibeant tempore, quo post testamentum puberes facti sint. Etenim id procedit in casibus specialibus, in quibus ob specialem rationem, & actus qualitatem iure requiritur, quod testes puberes sint tempore actus, de quo testificaturi sunt.

Queritur tamen, an centenaria præscriptio probata sit, & eo, quod quasi possessio eius temporis, cuius initium memoriam hominum excedit, probata in iudicio fuerit?

Et sane gloss. in d. c. cum à nobis. in specie censet, non sufficere ad centenariam præscriptionem, quod probetur immemorialis præscriptio. Quasi à iure necessario exigatur centum annorum possessio, eiusque manifesta probatio. saltem eo modo, quo melius iure probari potest. huic opinioni Bernardi accessere Hostien. Bellanier. num. 13. Abb. num. 5. Carol. Imol. & Anton. in d. cap. cum à nobis. & Aymon Saullantus in tract. de antiquit. tempor. 4. part. cap. absolutus. numer. 2. & cap. materia ista. num. 43. quorum opinio communis est, ab ea tamen ipse omnino dissentendum esse opinor, sequentibus rationibus.

Primum quidè seclusa faciliori vel difficiliori probatione utriusque præscriptioem, illud apud me constat, maius privilegium iure concedi præscriptioem immemoriali, quam centenaria, ex eo, quod centenaria, ubi præsumptio sit contra præscribentem, titulum requirat, nõ sic immemorialis, quæ vim habet tituli, & eius defectum supplet, quod paulo ante probauimus. Igitur quoties præscriptioem centenarie cum titulo statuitur, fortiori ratione standum erit præscriptioem immemoriali.

Secundo satis est certum ex Ant. in d. cap. quid per rituale. numer. 15. Alex. consil. 16. lib. 5. numer. 16. immemorialem præscriptionem saltem excludi, si ex aduerso probatum sit, contrarium actum esse circa centum annos ante litis contestationem, vel litem motam, item nemo doctus negabit. Ergo præsumptione quadam apparet, præscriptionem istam immemorialem saltem præmittere quasi possessionem continuam centum annis ante litem motam. Quæ quidè præsumptio cum sufficiens sit ad obtinendum iure præscriptioem immemorialis, quæ requirit, contrarium actum non fuisse citra centum annos, sufficere profecto ob difficillimam probationem in antiquis, ad obtinendum iure centenarie præscriptioem, argum. tex. in l. si seruus seruum. §. inquit lex. ff. ad leg. Aquil. l. census & monumenta. ff. de probat. cap. cum olim. de censib. cap. cum causam. de probationibus.

Tertio, fortius urget in huius partis fauorem communis omnium Doctorum sententia, in capit. cum Apostolica. de his que sunt à Prælat. cuius ipse mentionem feci in lib. 1. variarum resolutionum, cap. 17. numer. 5. quæ dicat, quasi possessionem immemorialem sufficientem esse probationem, quod is, qui decimas possedit, eas habuerit ante Concilium Lateranense. Igitur quasi possessio constat ex probatione immemorialis præscriptioem multo maior, quam sit ea, quæ per centum annos obtenta fuerit.

Quarto, si tractatus iste præscriptioem immemorialis ad amulum examinetur, illud certo certius ex eo apparebit, quod ubi præscriptioem locus sit: resque possit per præscriptionem acquiri, siue aduersus priuatos, siue contra Ecclesias inferiores, vel Principem, aut denique ipsam Ecclesiam Romanam, nec aliqua ordinaria præscriptio sufficiens censetur, nec ipsa quidem centenaria sine titulo propter iuris communis præsumptionem, quæ præscribenti refragatur, tunc sane immemorialis præscriptioem sufficiens iure censetur, quod probatur in capit. 1. iam sapissime citato, de præscript. in 6. & in cap. super quibusdam. de verborum significat. Etenim nemo inficiabitur ea iura, quorum mentio fit inibi, minimè posse præscribi etiam per centum annos absque titulo, & tamen præscribuntur per tempus, cuius initium memoriam hominum excedit, sicuti in §. præterea. eiusdem cap. decisum est. Fit igitur, ut maiorem vim obtineat immemorialis præscriptioem, quam centenaria, tamen si quandoque difficillime probari possit immemorialis, ex his, quæ superius fuere prænotata.

Hinc deducitur, præscriptionem immemorialem à centenaria potissimum distinguendum, cum in modo probationis, tum in eius effectibus, atque ideo Cardin. opinionem in d. c. si dilegi. veriore esse.

Secundo infertur ex præmissis interpretatio l. vlt. titul. 13. lib. 3. ordin. cuius examen hoc in §. subiicimus. Nam secunda illius constitutionis pars à prima distinguitur in eo, quod præscriptioem immemorialis sufficiens est ad iurisdictionis acquisitionem absque aliquo titulo, ut in prima parte statutum est. At si hæc immemorialis præscriptioem desit, necessaria erit centum annorum quasi possessio cum titulo. Et hoc secunda ipsius legis pars palam statuit quoad iurisdictionem criminalem, quoad civilem verò quadraginta annorum tantum usum cum titulo requirit, quemadmodum paulo ante explicabam.

Tertio

Tertio deducitur, Aymonem Saullianum in d. cap. absoluti. num. 6. grauius errasse, dum is argumentatione quadam ostendere conatur, admissa Cardin. opinione maius priuilegium Ecclesiis inferioribus iure concedi, quam Romanæ, atque ideo ne hoc sequatur, existimat opinionem Cardin. falsam esse. Etenim censet, quoties prescriptio iuris est contra prescribentem, necessariam esse immemoriam prescriptionem etiam aduersus inferiorem Ecclesiam, etiam contra priuatum; hæc vero immemorialis secundum Cardin. est maior centenaria, quæ contra Romanam Ecclesiam sufficiens est: igitur maior prescriptio requiritur contra Ecclesiam inferiorem, & denique contra priuatum, ubi prescriptio iuris communis est contra prescribentem, quam aduersus Romanam Ecclesiam. Hæc sane est argumentatio, qua doctissimus ille vir utitur ad improbandam Cardin. sententiam. Ego sanè vel non percipio hanc argumentationem, vel ipsa minus congruè colligitur. Fateor quidem, etiam aduersus inferiorem Ecclesiam necessariam esse immemoriam prescriptionem, ubi prescriptio iuris communis sit contra prescribentem, & eandem prescriptionem admitti in eadè specie aduersus Romanam Ecclesiam. Ex hoc tamen tantum potuisset colligi, parem esse conditionem Romanæ Ecclesie, & inferioris, non autem esse maius priuilegium Ecclesie inferioris, quam sit Romanæ Ecclesie, aduersus quam titide necessaria est prescriptio immemorialis, quoties titulus prescribenti deficit, & iuris communis prescriptio ei aduersatur. Ostendam adhuc maius esse priuilegium Romanæ Ecclesie, quam inferioris. idque luce clarius apparet, si animaduertamus, aduersus Ecclesiam inferiorem sufficere quadraginta annorum prescriptionem, etiam ubi iuris communis prescriptio contraria sit prescribenti, modò is titulum habeat, contra Ecclesiam verò Romanam hoc tempus non sufficere, sed in hac specie necessariam fore ceteraniam prescriptionem cum titulo, quod satis probatur in d. c. 1. de prescript. in 6. & in c. si diligenti. eod. tit. vnde apertissimi iuris est, non tantum ius Ecclesie inferioris non esse maius, quàm sit in hoc tractatu ius Ecclesie Romanæ, sed nec par, licet Cardin. opinionem admittamus.

Quarto ex his deducitur eiusdem Aymonis error, qui in d. c. absoluti. num. 8. censet, in prescriptione immemorialis non exigi tempus centum annorum, quod ad prescriptionem centenariam requiritur, sed sufficere immemoriam probati eo modo, qui communi omnium iudicio & sententia traditur in c. 1. de prescript. in 6. Etenim fallitur Aymon in huius communis sententiæ interpretatione, siquidem licet modus ille probandi sufficiens sit, nec expressim contineat centum annorum probationem, certe dubio procul presumptione quadam saltem centum annorum quasi possessionem premitit, eiusque probationem includit iuxta omnium intellectum, & sensum, quem paulo ante explicauimus.

Hæc diximus de differentia prescriptionis immemorialis centenariæ, ad eam cognitionem, quæ prescriptio iuris iudiciorum admodum seruit. De viribus autem immemorialis sequenti §. aliqua trademus, præter ea, quæ in præcedentibus explicata fuere.

§. QVARTVS.

De annua præstatione, & aliis impositionibus.

S Y M M A R I A.

1. Examinatur Regia constitutio de vasallorum oneribus, quæ impositiones appellatur, & num. 5.
2. Annua præstatio, & uniformis, an longo tempore inducat tituli, & causæ presumptionem.
3. Annua præstatio uniformis, iure annui redditus triginta annis soluta, inducit acquisitionem redditus perpetui.
4. Annua præstatio contingens tempore immemorialis absq. ullius causæ allegatione, inducit annui redditus acquisitionem.
5. Annua præstatio facta à vasallo domini, non acquirit ipsi ius redditum illum exigendi.
6. Dominus qualiter possit acquirere ius cogendi subditos, ut ad eius molendinam deferant triticum molendum.
7. An possit fieri statutum, quod subditi pro molendino tritico ad aliam quam ipsius Reipublicæ molendinam accedere non valeant.
8. Statutum istud, etsi validum sit, an molendinis Ecclesiarum præiudicet.

DE prescriptione eius temporis, cuius initium memoriam hominum excedit, plura tradidit iuris vtriusq. Doctores passim, quorū & nos quandoq. meminimus. l. 1.

variar. resolut. 10. & c. 17. ac deniq. in hac ipsa relectione, §. 2. & 3. Nunc tamen obiter (nam & tractatu de prescriptionibus circa onera, quæ Duces, Marchiones, Comites, & nobiles quotidie à clientibus, quos vasallos appellamus, exigunt & percipiunt, eaque impositiones vulgari sermone dicuntur. Etenim Regia constitutio à Carolo I. Hispanorum Rege quintoque Romanorum Cesare statuta in Madritio Conprietatis. Nā quo ad possessionē ne ea priuatur nobiles, ut que in ea defendatur, sufficit, & necessaria est quasi possessio continua quadraginta annorū, ac quoad proprietatē, & verum titulum huius iuris sufficiens censetur, & omnino exigitur immemorialis prescriptio de possessione hoc in locum agendum non est. Sed quantum ad proprietatem, satis cognita omnibus est sententia Ioan. And. Hostien. Henrici Panormit. Doct. in reg. quod latemer. de regul. iur. qua definitum est, sufficere ad hæc onera vasallis imposita percipiendā, & que acquirenda, & necessariam esse immemoriam prescriptionem, modò probatum sit ab ipsis dominis, quod subditi sponte, & non per vim ea onera exhibuerint, & si uerint cum aliquo eis suffragetur prescriptio iuris dictatis, potius in his præstationibus vim & coactionem prescriptio, quam subditorum liberalitatem, titulumve sponte ac iustum, l. c. ne liceat potest. l. 1. & l. 3. ff. de alien. iudic. principibus. & l. sequenti. ff. si cert. per. not. Alexand. consil. 1. m. 12. lib. 4. ideoque licet probetur immemorialis præstatio vasalli erga dominum præter ea iura, quæ lege domino debentur vasallis, præsumitur coacta vasallorum voluntas, eorumque oppressio potius, quam libera cum ipso domino pactio, quæ iustum titulum exhiberet, atque ita colligitur ex communi omnium resolutione, in d. cap. quod latemer. cui Regia constitutio refragatur, dum in specie sanxit, sufficere hanc immemoriam prescriptionem, & camque iustum esse titulum ad hæc iura acquirenda contra vasallos, & præmittit ex ea prescriptione iustum titulum potius, quam vim & oppressionem prescriptio. Quamobrem ad huius questionis perfectā examinationē ego prænotandum esse censo, potest à nobilibus aduersus vasallos plura prescriptioe acquiri. Etenim aut agitur de acquirendis his, quæ iure communi Principis propria sunt, eique speciali quodam summi principatus priuilegio competunt, & in hac specie necessaria est immemorialis prescriptio, aut quadragenaria cum titulo, vel centenaria, iuxta distinctionem nobis traditam §. 2. huius 2. part. cum ex hac prescriptioe fiat præiudicium Principi summo. Qua ratione, quoties dominus erga vasallos vlti temporis vult acquirere ea, quæ ad Principem pertinent, tunc sanè prescriptio ista tendit in damnum Principis, & ideo in ea obseruanda sunt, quæ de prescriptioe aduersus Principem in proximo §. addidimus. Nec locus erit in hoc casu Regiæ constitutioni, quoad secundam eius partem, quod deducitur ex his, quæ ipse tradidit in variar. resolut. c. 17. num. 6.

Aut domini contendunt aduersus vasallos de iure aliquis annuæ præstationis, quæ seruitiū dicimus, aut de aliquo mili iure, quo vasalli tenentur domino quolibet anno solvere certam quantitatem ratione officij, vel artificij: vnde etenim hæc impositiones, hæcve iura solent per dominos à vasallis exigi. In his quidem præstationibus, & similibus oneribus verè Regia constitutio versatur, cuius interpretationi præmittenda est interpretatio communis iuris consulti in l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. ab ea quidem colligitur conclusio prima, Annua & vniformis præstatio cuiuslibet redditis facta ex causa expressa decem annis continuis inducit præsumptionem veræ causæ, & tituli. sic denique Iuriconsulti responsum intellexere Bartol. ad fin. Salic. col. 3. & col. 4. quest. 3. in d. l. cum de in rem verso. Bald. col. 2. Salic. col. 1. Alex. col. 3. in l. si certis. annis. C. de pact. Anton. in cap. peruenit. col. 9. de censu. Francisc. Balb. in prescript. 3. part. princip. part. 1. quest. 10. Alexand. consil. 113. col. 2. consil. 108. lib. 2. & consil. 75. lib. 4. Carol. Molin. optimè in tract. de contractib. quest. 20. text. optinimus in leg. litibus. C. de agricol. & censu. lib. 11. quorum opinio communis est.

Ex qua inferitur, quod si appareat quolibet anno, etiā per decennium præstationē facta fuisse Sempronio, non tamen cõstet ex eisdè præstationibus, qua ratione & causa fuerint factæ, nō est hoc præsumitur obligatio ad finē agendi pro tempore futuro, quamuis creditor certā causam & titulum allegat.